

ПРОБЛЕМА СТАНОВЛЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ СТУДЕНТА-ПЕДАГОГА ТА МІСЦЕ У НІЙ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ

У статті розглянуто засади становлення індивідуальності майбутнього педагога в умовах гуманізації освіти. Виявлено окремі особистісні якості, які повинні проектуватися на фахову підготовку вчителя, у тому числі на формування інформаційної культури. Визначено етапи формування елементів інформаційної культури. Показано шляхи підвищення ефективності підготовки майбутніх вчителів.

В умовах гуманізації освіти формування індивідуальності майбутнього педагога стає найважливішою метою професійної підготовки. В теорії і практиці освіти склалися певні передумови для розгляду індивідуальності педагога як педагогічної категорії, складовою якої є загальна культура і як її частина інформаційна культура.

Випускник педагогічного ВНЗ для досягнення вищого рівня професійної майстерності має оволодіти певними якостями, які б дозволили йому і надалі вдосконалювати професійно, тобто мати здатності до саморозвитку, самовдосконалення, які ефективно втілюються тільки з використанням ІКТ, базуються на елементах інформаційної культури [1; 2; 3].

Аналізуючи сучасний стан процесу інформатизації освіти в Україні, професор М. І. Жалдак зазначив, що «значно зростає роль учителя в управлінні навчально-пізнавальною діяльністю учнів, оскільки йому доводиться значно частіше обговорювати з учнями всіма можливими питаннями і проблемні ситуації, що виникають у ході навчання, відповідати на різноманітні запитання учнів у процесі розв'язання ними задач і вправ, кількість яких за умов комп'ютерної підтримки їх розв'язання виявляється значно більшою, ніж за використання традиційних систем навчання» [2, 4]. Навчання інформатики вчителя не може бути відірване від основної складової формування його професійного «Я» і повинно бути підпорядкованим загальним цілям, серед яких важливою є забезпечення передумов для самовдосконалення, саморозвитку, підвищення педагогічної майстерності [3; 4; 5; 6].

Метою навчання вчителя, крім забезпечення загальнопедагогічних компетенцій, є формування деяких особистісних якостей, зумовлених віковими психофізіологічними особливостями суб'єкта його навчальної діяльності, тобто учня. Ці особливості повинні проектуватися на усі складові фахової підготовки учителя, в т. ч. на формування елементів інформаційної культури. Це і буде служити метою статті.

Індивідуальність студента як педагогічна категорія є різновидом поняття «індивідуальність людини». Займаючи певне соціальне становище, людина проявляє себе, свої індивідуальні психічні якості у взаємодії з оточуючими своєрідно. Перебування людей у соціальному середовищі дещо нівелює їх, не сприяє індивідуальному розвитку за рахунок таких чинників, як єдність суспільних (моральних, правових і інших) вимог, стереотипність дій та ін. Мотиви вибору професії також спричиняють певний вплив на навчальну діяльність у педагогічному ВНЗ. Як виявилось у результаті додаткових досліджень, адаптаційний період супроводжується серйозними змінами в мотиваційній сфері. Динаміка і мінливість мотивації навчання пов'язану з багатьма причинами, серед яких: невірна початкова мотивація професії, навчання в групі з аморфною мотиваційною структурою, високий ступінь дезадаптованості (важка перебудова стереотипу навчальної діяльності, що склався) пристосування до нових умов навчання, побуту, які спричиняють зниження оцінок і негативні емоції боязні неуспіху [5].

Особливо виразним є стирання індивідуальних проявів психіки в освіті, коли навчальний процес будується за єдиними програмами, використовується традиційний підхід до організації занять. Все це дозволяє визнати, що в сучасній практиці ВНЗ ще не склалася тенденція формування індивідуальності майбутнього фахівця, зокрема, сучасного педагога.

Разом з тим можна вважати фактом те, що на основі понять «інформаційна культура особистості», «інформаційна культура фахівця», «інформаційна культура вчителя» вже здійснено сутнісно-змістову конкретизацію педагогічної сутності феномена «інформаційна культура вчителя початкових класів» як комплексної характеристики особистісних та професійних якостей, зумовлених професійною діяльністю в умовах інформатизації суспільства; запропоновано і теоретично обґрунтовано модель формування інформаційної культури майбутнього вчителя. Зазначена характеристика, як показали результати наших досліджень, є суттєво індивідуальною, тому

формування елементів інформаційної культури є складовою формування індивідуальності студента і, як наслідок, індивідуальності майбутнього вчителя. На різних етапах розвитку суспільства разом з підвищенням його інформаційно-культурних запитів постійно змінюється поняття «інформаційна культура вчителя». З урахуванням особливостей роботи вчителів початкових класів можна стверджувати, що доцільно розглядати інформаційну культуру вчителя початкових класів як сукупність загальних можливостей, які надаються засобами інформаційно-комунікаційних технологій заром з уміннями і навичками, методикою їх використання в професійній діяльності. Останнє необхідно вважати найважливішим показником інформаційно-культурного рівня учителя початкових класів.

Формування індивідуальності студента-педагога найбільш ефективно здійснюється за умов максимально індивідуалізованого навчання, яке можливе при широкому використанні курсів за вибором, проектних методів навчання, роботи в малих групах, створення умов для формування індивідуальної траєкторії навчання кожного студента [6].

З метою максимальної індивідуалізації навчання ІКТ, яке є базою формування фахово-орієнтованих складових інформаційної культури, здійснена розробка і впровадження у навчальний процес елективного спецкурсу «Методика застосування комп'ютера в предметах шкільного курсу», до якого ввійшли лекції проблемно-педагогічного характеру, лабораторні заняття для закріплення практичних вмінь та навичок, елементи педагогічної практики на передвипусковому та випусковому курсах. Змістові аспекти зазначеного курсу відображає його тематика, яка містить такі складові: поняття інформаційної культури майбутнього вчителя початкових класів; комп'ютер як засіб спілкування людей; інформаційні технології в освіті; методика використання засобів пошуку й обробки інформації; застосування комп'ютерних технологій в освіті.

Побудова методичної системи навчання неможлива без попереднього вивчення особливостей суб'єктів навчання, проведення моніторингу проблеми виявлення індивідуальності студента-педагога у процесі формування інформаційної культури. Стосовно проблеми нашого дослідження актуальними вважались як особистісні характеристики, суттєві для навчання більшості теоретичних дисциплін, так і деякі інші, характерні для процесу діяльності індивіда з використанням ІКТ. Як показали результати досліджень, важливим фактором, що необхідно враховувати, є психологічна неготовність до використання комп'ютера, негативне ставлення до процесу діяльності з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, які наявні у деяких студентів [6].

Специфічною вимогою до процесу навчання майбутніх учителів є те, що навчальний процес у педагогічному ВНЗ через особистість студента (в майбутньому — вчителя) проектується на навчальний процес у загальноосвітніх навчальних закладах (далі — ЗНЗ). Як показує досвід, учителі в своїй діяльності застосовують, як правило, ті засоби навчання, які систематично використовувались у навчальному процесі педагогічного ВНЗ, тому в навчальному процесі засоби ІКТ обов'язково мають використовуватись і як об'єкти вивчення, і як засоби навчання [1, 6]. На етапі проектування моделі формування інформаційної культури майбутнього учителя початкових класів у процесі навчання основам інформатики та ІКТ у педагогічному ВНЗ було зроблено спробу максимально використати і врахувати дидактичні вимоги як до процесу навчання, так і його результатів, оскільки його результати (рівень сформованості фахово-значимих складових особистості учителя) виявлятиметься у педагогічній діяльності майбутнього вчителя.

Висновки. Отже, нами визначено і обґрунтовано необхідність виділення щонайменше трьох етапів формування елементів інформаційної культури: актуалізації попереднього досвіду індивіду, формування мотиваційних чинників; формування фахово-орієнтованих складових знань, умінь і навичок; утворення системи переконань, знань, умінь і навичок, які становлять підґрунтя інформаційної культури особистості. Показано, що розробка і впровадження методичної системи, спрямованої на розвиток особистості, зокрема на формування активності особистості в навчальному процесі, на саморозвиток особистості, сприяє її гармонійному розвитку та дозволяє ефективно сформувати належні знання та вміння з ІКТ у студентів — майбутніх вчителів. Розподіл змісту навчання між навчальним курсом «Основи інформатики» та елективною складовою (спецкурсом) має бути виконаний відповідно до цілей навчання, визначених галузевим стандартом. Особливістю спрямованості навчально-виховного процесу у педагогічному ВНЗ є необхідність «наскрізного», неперервного формування фахово-значимих властивостей особистості, формування «перспективних ліній розвитку», а отже, максимально можливої індивідуалі-

зації формування інформаційної культури як важливої фахово-орієнтованої складової індивідуальності студента-педагога.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беспалько В. П. Слагаемые педагогические технологии. — М.: Педагогика, 1989. — 190 с.
2. Інформатизація освіти України: стан, проблеми, перспективи / Огляд матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції, 3–5 вересня 2001 р., м. Херсон // Комп'ютер у школі та сім'ї. — 2001. — №5. — С. 2–13.
3. Макаренко А. С. Проблемы педагогического мастерства // Учитель: статьи. Документы. Педагогический поиск. Воспоминания, страницы литературы. — М.: Политиздат, 1991. — С. 111–116.
4. Лебедева М. Б., Шилова О. Н. Что такое ИКТ — компетентность студентов педагогического университета и как ее формировать // Информатика и образование. — 2004. — №3. — С. 95–100.
5. Наступність у навчанні інформатики майбутніх учителів початкових класів в умовах ступеневої освіти: Зб. праць. — К.: Інститут педагогіки, 2002. — 102 с.
6. Карташова Л. А. Формування індивідуальної траєкторії навчання як одна з основних задач управління навчальною діяльністю студента // Стратегія управління закладами освіти в умовах формування інформаційного суспільства: Матеріали IV науково-практичної конференції, 1–9 грудня 2005 р. — Київ–Чернігів–Ніжин, 2005. — С. 66–68.

Катерина СОКОЛАН

СТВОРЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ЛАБОРАТОРНИХ РОБІТ ДЛЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

У статті висвітлена методика розробки інтерактивних лабораторних робіт для дистанційної форми навчання. Розглянута специфіка дистанційної форми навчання, засоби передачі даних, інформаційних ресурсів, протоколів взаємодії, апаратно-програмного та організаційно-методичного забезпечення. Проведено аналіз переваг дистанційного навчання над іншими формами освіти. Показано шляхи впровадження дистанційних технологій у навчальний процес.

Оскільки технології стають все більш доступними в усьому світі, люди, що зацікавлені в продовженні своєї освіти або професійного розвитку, використовують переваги дистанційного навчання (ДН). ДН — це освітнє середовище, яке розвивається швидкими темпами та орієнтується більше на використання у навчанні Інтернету, ніж звичайних лекцій у класах. Мета ДН — надати лекції такої ж якості, які користувач може отримати під час звичайних занять у класі, але разом з тим ДН має пропонувати студенту більш гнучкий графік занять. Заняття в он-лайн дозволяють студентам навчатися на курсах в університетах інших міст та країн, а студентам з фізичними вадами — повноцінно у «віртуальному класі». Однак це не означає, що студенти повністю ізольовані: багато курсів пропонують активне спілкування з викладачами та іншими студентами за допомогою електронної пошти, чатів та форумів, роботу з он-лайн текстами, участь в он-лайн тестах та конкурсах, і навіть аудіо- та відеолекції. ДН пропонує можливість навчатися у вашому власному темпі, проходити заняття відповідно до вашого власного розкладу та працювати з дистанційним курсом на будь-якому комп'ютері з необхідними технічними характеристиками.

ДН — це доставка інструкцій студентам, яка не потребує його фізичної присутності в тому ж місті, що й інструктор. Історично під дистанційним навчанням мається на увазі кореспондентське навчання. Сьогодні аудіо-, відео- та комп'ютерні технології є загальноживаними методами доставки інформації. Дистанційна освіта (ДО) — освіта, що реалізується за допомогою ДН.

Система керування навчанням (Learning Management System LMS) — це сукупність програмно-апаратного забезпечення, що спрощує адміністрування навчальної або тренінгової роботи, відслідковує статистичні дані успішності того, кого навчають, включаючи результати тестів, успішність вивчення матеріалів та інші параметри.

Система керування знаннями (Learning Content Management System LCMS) — це сукупність програмно-апаратного забезпечення, що дозволяє керувати як процесом навчання (успішність, відвідуваність і т. д.), так і контентом (активація курсів/модулів курсів адміністраторами, додавання, редагування, видалення курсів авторами).